

ХРАМОВІ РОЗПИСИ ВАЛЕРІЯ ДАВИДОВА

Безпала Марина

Студентка III курсу художньо-графічного відділення
мистецького факультету ЦДПУ ім. В.Винниченка

Наук. керівн. – канд. мист-ва, доц. Кириченко О. І

Сучасний художній процес відкриває перед митцями широкі можливості для реалізації творчих інтенцій, творчих задумів та багатьох ідей, які можна втілити в будь-якій мистецькій сфері. Останнім часом, коли йде оновлення сакрального мистецтва, актуалізується релігійний живопис. Тут перед художниками виникає безмежний простір пошуків для відтворення образів високої духовності, для відродження традиції, для самореалізації. В цієї сфері створив кілька творів і художник Валерій Миколайович Давидов, який працює у напрямку реалістичного живопису і в своїй творчості розвиває кращі традиції реалістичного мистецтва.

Живописець народився 21 грудня 1954 року у м. Кіровограді, у 1993 році закінчив Санкт-Петербурзький державний академічний інститут живопису, скульптури та архітектури імені І.Ю. Рєпіна. Він є учасником багатьох всеукраїнських та обласних художніх виставок, з 2005 року – член Національної спілки художників України. Жанровий діапазон творчості художника дуже широкий, Давидов звертається до пейзажу, натюрморту, портрету, жанрової картини і т. ін. Релігійний живопис став для нього особливим видом творчості, до якого він відноситься з підвищеною відповідальністю і в якому прагне орієнтуватися на візантійські традиції і одночасно – на традиції живописної академічної школи. Проте сьогодні є деякі нюанси в самому релігійному мистецтві, перш за все вони пов'язані з проблемою авторства.

Для будь-якого художника розпис храму – насамперед авторська робота. В ній теж можна експериментувати і імпровізувати, наприклад, у формах і композиції, в підборі кольорів та розробці іконографічних сюжетів. Але звісно, все це потрібно робити в рамках християнського канону. Багато нинішніх живописців у своїй творчості звертаються до витоків і спираються на досвід попередніх поколінь. Існує спільність наукової орієнтації, кола джерел, які надихають сучасних зодчих і живописців. Це пам'ятники християнської духовної думки, давньоруського і візантійського церковного мистецтва. У сучасному релігійному мистецтві принциповим є питання про можливість використання пізніх зразків (XVII – XIX століть) для сучасних інтерпретацій. Звідси сьогодні є різні напрямки релігійного живопису – строго канонічний живопис і той, який створюється «за живоподібністю». Однак на початку XXI століття велика кількість ілюстративного матеріалу і сучасна техніка дозволяють живописцям в роботі над зразками синтезувати в одному і тому ж творі стилістичні риси, які притаманні різночасним явищам християнського мистецтва [2].

Валерій Миколайович, крім того, що виконував ікони для Спасо-Преображенського собору, виконав храмовий розпис нещодавно відбудованого Благовіщенського собору. Валерія Давидова запросили до розпису вже тоді, коли всі концептуальні ідеї з оформлення храму були відпрацьовані. Спочатку розроблялася загальна концепція храму, узгоджувався його загальний вид, при цьому закладався і колір храму. Розпис повинен був відповідати архітектурі, зрозуміло, що тут необхідно було досягти органічного поєднання. Було узгоджено тематику, потім вже необхідно було візуально підкорити цю тематику задуманому загальному храмовому образу. Для кожного сюжету розроблялася окрема концепція.

У Валерія Давидова виникла ідея, за зразками стародавніх храмів, зробити живопис у гризайльній техніці, що було би схожим на старі фотодокументи. Це була дуже рідкісна та смілива ідея. Художник мріяв зробити щось оригінальне [3].

Гризайль – це одноколірний живопис. Художник-станковіст зазвичай використовував в цієї техніці сепію, тобто фарбу, яку виготовляли, використовуючи речовину з чорнильного мішка морської каракатиці. В процесі праці з даною технікою потрібно знайти гармонію і скомпонувати всі тони так, щоб жоден з них не виривався із заданої колірної гами. Техніка гризайль використовується і для створення мальованих барельєфів, а також інших архітектурних і скульптурних елементів. Цікаво, що в даній техніці прийнято враховувати тільки тон предмета, а ось колір тут абсолютно не має ніякого значення. Поступово цю цікаву техніку стали застосовувати навіть у станковому живописі. Спочатку гризайль сприймали як допоміжний інструмент, наприклад, для створення ескізів, але потім ця техніка перетворилася в самостійний вид живопису [6; 7]. Цікаво, як міг би виглядати в цієї техніці храмовий розпис, однак ця ідея не була реалізованою.

В цілому Валерій Давидов виконав у храмі чотири роботи, іконографія деяких з них була розробленою ним самостійно, а в інших художник орієнтувався на відомі класичні зразки. Першою є ікона Божої Матері, для якої прототипом став розпис Карла Брюллова в Ісаакіївському соборі в Санкт-Петербурзі. Щоб вкласти в контекст церкви концепцію саме такого трактування образу, необхідно було повністю перекомпонувати роботу і підібрати нові кольори, тобто художник не перейняв сліпо брюлловський варіант. Валерій Миколайович розробив ескізи, щоб затвердити тему. Колір в іконі завжди умовний, він не належить предмету – його поверхні і формі (не прив'язаний до них). Кольори, як і все в іконі, підпорядковані єдиному завданню – відкрити світ духовної суті у фізичному просторі, виразити саму ідею людини, інтенсивність внутрішнього життя, осяяння Божественним світлом. Взаємодія кольорів, як і сам малюнок, сприймається в іконі синтетично, як єдиний сплав, в одному містичному переживанні. Людина стикається в іконі не з локальним кольором, а з гамою і з комбінацією кольорів. Це було тією живописною концепцією, на яку спирався художник у процесі розробки ідеї і виконання образу.

Наступною іконою, над якою працював В.М.Давидов, став образ Андрія Первозваного на Київських горах. Андрій Первозваний у християнстві – один із дванадцяти апостолів Ісуса Христа, він передрік славу і велич Києву – «Єрусалиму землі руської»: «Чи бачите гори ці? На цих горах засяє Благодать Божа, і місто велике має бути тут, і церков багато Бог поставить». Ці слова апостола, сказані ним своїм учням, донесено до нас ченцем Києво-Печерської лаври Нестором-Літописцем у «Повісті минулих літ». Цей класичний сюжет необхідно було адаптувати під конкретне приміщення, під конкретні розміри. Все це було узгоджено з єпархією, як цього і вимагає порядок виконання розпису храму.

Одна з особливостей сучасного монументального храмового живопису полягає в тому, що художнику доводиться писати лики святих, які мають певні риси, що склалися за багатовікову історію Православ'я. Перед майстром виникає непросте завдання – вивчити історію життя святого, знайти його давні зображення і зобразити його, з одного боку, відповідно цим зображенням, а з іншого – знайти власне його бачення, зберігши зовнішню схожість і разом з тим показавши відстороненість святого від світу. Над цим образом Давидов працював саме в пошуку унікальності і традиційності одночасно.

Ще один сюжет, який належить розробці Валерія Давидова, – це Успіння Богородиці Антонію Феодосію. Художник, відповідно релігійному тексту, показує тут посланців з Константинополю, які привезли і дарують у знак визнання ікону та благословляють це місце. Тут також його власна концепція була узгоджена з єпархією.

Важливим є технологічні особливості сучасного храмового розпису. Настінний живопис минулого найчастіше був фресковим. Пігмент вбирався в сиру штукатурку, фарбуючи її тими чи іншими пігментами. Тобто фарба як би ставала частиною стіни і не лущилася, цим забезпечувалася довговічність розпису. Нинішнім майстрам не завжди доводиться мати справу з цеглою, часто доводиться працювати по бетону, який має зовсім інші фізичні властивості, інакше взаємодіє з фарбами, для нього потрібен спеціальний ґрунт [5]. Нові технологічні умови сприяють і новим живописним ефектам.

Щоб виконати розпис на стіні, Валерій Миколайович спочатку розробляв ескіз, який потім переводився на стіну різними способами, частіше всього – по клітинкам. Потім робився підмальовок, це вже повністю гризайльна робота, а коли малюнок був зроблений, він розписувався кольором. Виконується розпис темперою, зараз це акрилова фарба, вона більш довговічна, і це є важливим, тому що храми розписуються на довгі століття. Ця робота тривала, кропітка, і коли вісь живопис вже готовий, завершальним етапом є золочення – золотяться німби, рамки, надписи.

Сьогодні, коли велика кількість нових храмів з'являється на території України, найважливішим стає завдання відродження монументального живопису та його розвитку. Розпис храму – це мистецтво і одночасно ремесло, для оволодіння яким людині необхідно

мати особливі знання і навички. І коли, крім книжкових знань, у художника є глибоке розуміння всього процесу розпису храму, коли в його душі поступово збирається потрібний образ, саме тоді в його роботі і закладається нова, жива традиція.

Список використаних джерел:

1. Березина О. Божественная красота Благовещенского храма. - Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://uc.kr.ua/2017/04/04/bozhestvennaya-krasota-blagoveshhenskogo-hrama/>
2. Иванова С. Проблема религиозной живописи в XXI веке. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.historicus.ru/problema_religioznoi_jivopisi_v_XXI_veke/
3. Інтерв'ю у художника В.М. Давидова (Безпала М. 21 – 23.11.2018)
4. Релігійна символіка православних ікон. - Электронный ресурс. – Режим доступа: <https://naub.oa.edu.ua/2013/relihijna-symvolika-pravoslavnyh-ikon/>
5. Современная архитектура храмов и система росписи. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://artvizantiya.ru/stati/sovremennaya-arkhitektura-khramov-i-sistema-rospisi/>
6. Техника гризайль. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://topgorod.com/stil-zhizni/khobbi-i-uvlecheniya/4292-tekhnika-grizajl.html>
7. Техника гризайль на занятиях живописи. – Электронный ресурс. – Режим доступа: http://polenovchtenia.org.ru/?page_id=355